

6. Юріков О. О. Слідчий як суб'єкт доказування в кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми досудового розслідування*: матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 5 лип. 2017 р.). Київ, 2017. С. 351–353.

7. Yurikov O. Features of the pre-trial investigation in the area of combat. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*: monograph. Riga : Baltija Publishing, 2022. P. 1310–1315.

Ясінський Вадим Олександрович,
ад'юнкт кафедри оперативно-
розшукової діяльності та національної
безпеки Національної академії
внутрішніх справ

ПРАВОВІ Й ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах повномасштабної збройної агресії проти України проблема протидії наркозлочинності набуває особливої актуальності. Воєнний стан суттєво вплинув на криміногенну ситуацію в державі, зумовивши трансформацію форм і методів діяльності організованих злочинних угруповань, які здійснюють незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Ослаблення окремих механізмів державного контролю, міграційні процеси, збільшення кількості нелегальної зброї, тимчасова окупація окремих територій, а також використання цифрових технологій створюють додаткові ризики поширення наркозлочинності.

Водночас діяльність правоохоронних органів в умовах воєнного стану суттєво ускладнюється через обмеженість матеріально-технічних ресурсів, підвищені безпекові ризики та необхідність виконання додаткових завдань, пов'язаних із забезпеченням оборони держави. За таких умов знижується ефективність контролю за окремими ділянками державного кордону, тимчасово окупованими територіями та каналами незаконного переміщення наркотичних засобів і психотропних речовин. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває необхідність удосконалення системи протидії наркозлочинності шляхом посилення міжвідомчої координації, розвитку міжнародного співробітництва, а також адаптації законодавчих і профілактичних механізмів до сучасних умов воєнного стану.

Протидія наркозлочинності в Україні врегульована цілою сукупністю нормативно-правових актів, які в комплексі формують механізм контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, а також визначають юридичну відповідальність за порушення встановлених правил.

Правові засади протидії наркозлочинності в Україні визначаються положеннями Кримінального кодексу України [1], Кримінального процесуального кодексу України [2], Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» [3], Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» [4], Закону України «Про Національну поліцію» [5], Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [6], а також міжнародно-правовими актами у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків.

Важливим етапом у становленні міжнародної системи протидії незаконному обігу наркотиків стало ухвалення першої міжнародної конвенції з наркотичних засобів – International Opium Convention (Міжнародна конвенція про опіум), підписана 23 січня 1912 року в Гаазі, яка заклала підґрунтя для подальшого розвитку міжнародного співробітництва у цій сфері [7]. Активізація міжнародного співробітництва у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів зумовила прийняття низки міжнародно-правових актів, спрямованих на уніфікацію механізмів контролю за обігом наркотичних засобів, координацію діяльності держав та посилення боротьби з наркозлочинністю на міжнародному рівні.

У 1991 р. Україною ратифіковано Міжнародну конвенцію ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року [8, с. 231]. У сукупності ці акти визначають державну політику, координують діяльність правоохоронних органів і забезпечують міжнародне співробітництво у цій сфері. В умовах воєнного стану значення такого правового регулювання істотно посилюється.

Особливістю наркозлочинності в умовах воєнного стану є активне використання електронних засобів комунікації та анонімних інтернет-платформ для збуту наркотичних засобів. Значного поширення набули так звані «безконтактні» способи збуту через месенджери, криптовалютні розрахунки та систему «закладок». Ускладнення оперативної обстановки сприяє також активізації діяльності транснаціональних злочинних груп, які використовують нестабільну ситуацію для розширення каналів

контрабанди наркотичних речовин. Основні труднощі у протидії наркозлочинності під час воєнного стану:

- ускладнення оперативної обстановки через ведення бойових дій та підвищені безпекові ризики;
- послаблення контролю за окремими ділянками державного кордону та тимчасово окупованими територіями;
- необхідність одночасного виконання правоохоронними органами завдань із забезпечення національної безпеки та оборони держави;
- використання злочинцями сучасних цифрових технологій, анонімних месенджерів, криптовалют та інтернет-платформ для збуту наркотичних засобів.

Організаційні засади протидії наркозлочинності передбачають комплексне застосування превентивних, оперативно-розшукових, кримінально-процесуальних і міжнародно-правових заходів. Важливу роль у цій сфері відіграють підрозділи Національної поліції України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України та органи прокуратури. Ефективність протидії переважно залежить від належної координації між правоохоронними органами, оперативного обміну інформацією та використання сучасних методів документування злочинної діяльності.

У сучасних умовах основними засобами виявлення (оперативного пошуку) наркозлочинів слід вважати: отримання публічно доступної інформації з мережі Інтернет (а також з інших відкритих джерел) і проведення суміжних заходів; використання конфіденційного співробітництва, відповідно до положень п. 14 ч. 1 ст. 8 та ст. 11 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», а також ст. 275 КПК України; застосування традиційних, сформованих практикою заходів оперативного пошуку, передбачених відомчими нормативно-правовими актами [9, с. 41].

Не менш важливим аспектом є міжнародне співробітництво у сфері протидії наркозлочинності. В умовах глобалізації незаконний обіг наркотиків має транснаціональний характер, що потребує активної взаємодії України з міжнародними правоохоронними організаціями, зокрема Interpol та Europol. Обмін оперативною інформацією, спільні міжнародні операції та гармонізація законодавства сприяють підвищенню ефективності боротьби з наркозлочинністю.

В умовах воєнного стану значення цієї співпраці зростає, оскільки наркобізнес часто пов'язаний із міжнародними

кримінальними мережами та використовується як джерело фінансування інших видів злочинної діяльності [8, с. 232].

Отже, протидія наркозлочинності в умовах воєнного стану потребує комплексного підходу, який поєднує вдосконалення нормативно-правової бази, підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів і розвиток міжнародного співробітництва. Сучасні безпекові виклики вимагають адаптації механізмів державної політики до нових форм злочинної діяльності, що є необхідною умовою забезпечення національної безпеки та правопорядку в Україні.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України. Кодекс України; Кодекс, Закон від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI : станом на 1 квіт. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

3. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори. Закон України від 15 лют. 1995 р. № 60/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

4. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними. Закон України від 15 лют. 1995 р. № 62/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

5. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

6. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135>.

7. Конвенція про опіум 1912 // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол. : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. Київ, 2001. Т. 3 : К–М. 792 с.

8. Шевчук О. М., Матат Ю. І. Організаційно-правові засади протидії наркозлочинності: міжнародний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2024. № 84 (3). С. 228–235. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.3.35>.

9. Особливості виявлення та розслідування наркозлочинів в умовах дії правового режиму воєнного стану : наук.-практ. посіб. / [М. Л. Грібов, І. Ю. Шеліховська, А. А. Вознюк та ін.]. Київ : Норма права, 2025. 180 с.